

Nr 52.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt barn till befattningshavare vid telegrafverkets radiopejlstationer m. m.; given Stockholms slott den 3 februari 1928.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

C. Meurling.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 februari 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för ecklesiastikdepartementet anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Meurling:

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 37, godkände 1925 års riksdag (skrivelse nr 124) vissa grunder i fråga om skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn, varjämte riksdagen såsom bidrag till vissa kostnader för berörda undervisning i riksstaten under åttonde huvudtiteln uppförde ett ordinarie förslagsanslag. Enligt berörda grunder, vilka innefattas i kungörelsen den 20 juli 1925 (nr 351) angående bidrag till vissa kostnader

Bihang till riksdagens protokoll 1928. 1 saml. 42 häft. (Nr 52.)

261 28

Bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt barn till befattningshavare vid telegrafverkets radiopejlstationer.

för skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn, må å lots- eller fyrplats, där antalet av den till lotsverket hörande personalens barn eller andra förhållanden sådant påkalla, inrättas särskild skola, i vilken barnen skola åtnjuta undervisning i stället för i vederbörande skoldistrikts allmänna skolor. Där på grund av skolvägarnas längd eller beskaffenhet i övrigt lots- och fyrpersonalens barn icke lämpligen kunna under skoltiden kvarbo i hemmet, utgår bidrag till deras inackordering eller till hållande av skolhushåll. Sådant bidrag (inackorderingsbidrag) utgår efter ortens pris med lägst 20 och högst 40 kronor för barn och månad och bestrides helt av statsmedel.

I skrivelse den 15 juli 1927 har *telegrafstyrelsen* gjort framställning om bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt barn till vissa befattningshavare vid telegrafverket samt därvid anfört följande:

»Då det stora flertalet av telegrafverkets stationer på grund av telefon- och telegraftrafikens natur äro belägna inom eller i närheten av bebyggda orter, blir för telegrafverkets personal i regel frågan om skolundervisningen för densammas barn icke förenad med svårigheter av samma slag, som härvid kunna uppstå för lots- och fyrpersonalen. I en del fall äro emellertid telegrafverkets stationer belägna å platser, som med hänsyn till densammas belägenhet äro fullt jämförliga med lots- och fyrverkets mera isolerade stationsplatser. För den telegrafverkets personal, som är placerad å dessa stationer, kan följaktligen frågan om barnens skolundervisning bliva förenad med svårigheter av enahanda slag, som härvid i en del fall uppstå för lots- och fyrpersonalen. Dessa befattningshavare vid telegrafverket äro bosatta å avlägset belägna platser, som endast hysa ett par familjer, vilka bosatt sig där, ej för att platsen ifråga i och för sig ger dem tillfälle att där vinna uppehälle, utan därför att tillgodoseendet av ett statens intresse kräver, att de äro bosatta där. Under sådana förhållanden synes det telegrafstyrelsen rättvist, att åt denna telegrafverkets personal beredas enahanda förmåner ifråga om skolundervisningen för densammas barn, som nu i vissa fall tillkomma lots- och fyrpersonal.

Bland telegrafverkets nuvarande stationer hava för närvarande endast fyra en sådan belägenhet, att vidtagande av särskilda åtgärder för åstadkommande av en förbättrad undervisning åt barnen till därstädes placerade befattningshavare kan komma ifråga. Dessa stationer äro dels radiopejlstationerna å Hållö, Landsort och Vinga, dels ock radiostationen i Boden. Då de å nämnda radiopejlstationer placerade befattningshavarna leva under samma förhållanden som den å dessa orter stationerade lots- och fyrpersonalen, torde dessa telegrafverkets befattningshavare beträffande barnens undervisning böra komma i åtnjutande av samma förmåner härutinnan, som tillkomma denna lots- och fyrpersonal. För den å radiostationen i Boden placerade personalen äro förhållandena i förevarande avseende lika svårartade. Radiostationen är belägen på ett avstånd av omkring 5 km. från Bodens stad. Den å stationen placerade personalens kyrkobokföringsort är emellertid Bodens by i Över-Luleå församling. På grund av sistnämnda förhållande äro personalens barn hänvisade till folkskolan i Heden, belägen på ett avstånd av icke mindre än 9 km. från stationen. För att få åtnjuta undervisning i den närmare belägna folkskolan i Bodens stad måste för barn från Bodens by erläggas en terminsavgift av, enligt uppgift, omkring femtio kronor. För personalen vore det av flera skäl lämpligare, om barnen kunde beredas skolundervisning i Bodens stad. Dels är avståndet dit kortare än till Heden, dels äro vägarna under vintertiden bättre framkomliga till Bodens

stad än till Heden, dit vägarna ofta äro oplogade flera dagar, dels slutligen möter stor svårighet att i Heden bereda barnen kost, husrum och tillsyn under middagsrasten, vilket är nödvändigt särskilt under den kalla årstiden.

En ändamålsenlig lösning av förevarande spörsmål, såvitt radiopejlstationerna angår, synes telegrafstyrelsen kunna ernås därigenom, att telegrafverkets personal därstädes beredas samma förmåner ifråga om barnens undervisning, som genom statsmakternas beslut redan tillkomma lots- och fyrpersonalen. De av Kungl. Maj:t i ovanberörda kungörelse angående bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn härutinnan meddelade bestämmelser synas telegrafstyrelsen lämpligen kunna tillämpas även å telegrafverkets personal. Vid dylik tillämpning synes endast böra iakttagas, att den befattning med ifrågavarande ärenden, som enligt kungörelsen är, då det gäller lots- och fyrpersonalen, anförtrodd åt lotsstyrelsen och vederbörande lotskapten, skall beträffande telegrafverkets personal vara anförtrodd åt telegrafstyrelsen och vederbörande trafikdirektör. Då de härmed förenade kostnaderna komma att uppgå till ett synnerligen ringa belopp, torde desamma helt och hållet böra bestridas av telegrafverkets medel. Något särskilt anslag torde för ändamålet icke behöva anvisas.

Vad åter angår radiostationen i Bodens stad, torde bemyndigande kunna lämnas telegrafstyrelsen att betala förekommande terminsavgifter för barnens skolgång i Bodens stad jämte ett mindre månatligt bidrag om förslagsvis högst 20 kronor för den partiella inackorderingen av varje sådant barn i staden. Först hösten 1928 kommer ett barn från Bodens radiostation att börja sin skolgång.

Radiotelegrafisten Carl August Johansson å Hällö radiopejlstation har — under förmälan, att en hans son skulle börja skolgången under augusti 1927 och att denne för den skull måste inackorderas i land — hos telegrafstyrelsen anhållit om inackorderingsbidrag för ifrågavarande son. Då till fyrpersonalen å Hällö i liknande fall utgår inackorderingsbidrag med ett belopp av fyrtio kronor i månaden för dylikt barn, synes det telegrafstyrelsen rättvist, att jämväl till bemälda Johansson må, utan avvaktande av slutligt beslut i ovannämnda ärende, redan från början av höstterminen 1927 utbetalas bidrag med enahanda belopp. Vid de övriga radiopejlstationerna finnas för närvarande inga skolpliktiga barn».

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer telegrafstyrelsen, *dels* att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen medgiva, ej mindre att ovanberörda bestämmelser angående bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn må i tillämpliga delar gälla jämväl för personalen vid telegrafverkets radiopejlstationer, dock att härigenom uppkommande kostnader må bestridas av telegrafverkets medel, än även att telegrafverket må äga betala förekommande terminsavgifter för personalens vid Bodens radiostation barns skolgång i Bodens stad jämte ett inackorderingsbidrag om högst 20 kronor per barn och månad, *dels ock* bemyndiga styrelsen att, i avbidan på statsmakternas beslut i förevarande ärende, tills vidare av telegrafverkets medel till radiotelegrafisten Carl August Johansson utbetala ett belopp av 40 kronor i månaden såsom bidrag till en dennes sons inackordering under de månader, sonen för skolgång är inackorderad utom hemmet.

Skolöverstyrelsen har avgivit utlåtande den 20 september 1927 samt därvid överlämnat inhämtade yttranden från vederbörande folkskolinspektörer.

Beträffande radiostationen i Boden har folkskolinspektören meddelat, att det numera vore avsett, att personalens barn skulle erhålla undervisning i Svartbjörnsbyns A-skola, dit barnen färdades från Bodens södra station med en uppvarmd automobilomnibus, särskilt inredd och anskaffad för ändamålet. Då den 2.1 kilometer långa vägen från radiostationen till Bodens södra station vore torr och skogsskyddad samt vintertid väl plogad, borde barnen utan olägenhet kunna gå till omnibussen. Några särskilda åtgärder från statsmakternas sida för skolundervisning åt ifrågavarande barn syntes alltså icke erforderliga, varför telegrafstyrelsens framställning i denna del icke kunde av folkskolinspektören tillstyrkas.

Vidkommande radiopejlstationerna har telegrafstyrelsens framställning tillstyrkts av vederbörande folkskolinspektörer, därvid beträffande stationen vid Vinga framhållits, att barnen till personalen därstädes lämpligen kunde beredas undervisning vid den redan inrättade särskilda skolan för barn till lots- och fyrpersonalen å Vinga fyrplats.

För egen del tillstyrker skolöverstyrelsen framställningen i vad den avser radiopejlstationerna. I fråga om radiostationen i Boden ansluter sig skolöverstyrelsen till folkskolinspektörens uttalande samt framhåller, att de i kungörelsen den 20 juli 1925 angivna särskilda anordningarna för beredande av undervisning åt vissa befattningshavares barn givetvis avsåge endast sådana fall, då på grund av avskilt läge barnen eljest skulle bliva i saknad av undervisning. I de fall åter, där nu ifrågavarande befattningshavares bostadsort icke medförde hinder för deras barn att i likhet med bygdens barn i allmänhet begagna inom skoldistriktet befintlig folk- och fortsättningsskola, kunde det tydligen icke vara meningen, att några särskilda förmåner skulle i förevarande avseende vara förbehållna för ifrågavarande befattningshavare.

Kommunikationsverkens lönenämnd har i utlåtande den 10 november 1927 förklarat sig biträda skolöverstyrelsens yttrande.

Statskontoret har i utlåtande den 5 december 1927 anfört:

Beträffande framställningen, i vad den avsåge radiostationen i Boden, syntes densamma, med hänsyn till vad vederbörande folkskolinspektör och skolöverstyrelsen därom anfört, icke böra föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Vidkommande radiopejlstationerna syntes goda skäl tala för att samma förmån i avseende å inackorderingsbidrag, som tillkomme lots- och fyrpersonalen, bereddes telegrafverkets befattningshavare vid dessa stationer, och finge statskontoret således tillstyrka, att riksdagens medgivande inhämtades till att de i förberörda kungörelse den 20 juli 1925 meddelade bestämmelser angående inackorderingsbidrag vunne tillämpning å barn till befattningshavare vid telegrafverkets radiopejlstationer, därvid vad som stadgades angående lotskapens befattning med dessa ärenden skulle i stället gälla vederbörande trafikdirektör.

Kostnaden syntes böra utgå av telegrafverkets medel. Vad stationen å Vinga beträffade, ville det emellertid synas statskontoret, som om saken enklast och utan några särskilda utgifter för statsverket kunde ordnas, på sätt folkskolinspektören föreslagit, eller genom att för telegrafpersonalens barn bereddes tillfälle att bevista den å platsen befintliga skolan för lots- och fyrpersonalens barn.

Vidkommande slutligen telegrafstyrelsens framställning om rätt att till radiotelegrafisten C. A. Johansson å Hällö utbetala inackorderingsbidrag redan från och med augusti 1927, ansåge sig statskontoret, i trots av att i allmänhet icke plägade medgivas retroaktiv tillämpning av bestämmelser angående förmåner i tjänsten, med hänsyn till de särskilda omständigheterna i förevarande fall, icke böra motsätta sig densamma.

De speciella anordningar i undervisningshänseende, som krävas för lots- och fyrpersonalens barn, äro betingade av nödvändigheten att tillgodose ett allmänt intresse, lots- och fyrväsendet, om vilket staten har omvårdnad, varför det syntes skäligt, att staten i större utsträckning lämnar bidrag till undervisningen av nämnda barn än till undervisning åt övriga barn. Då för personalen vid radiopejlstationerna, vilka drivas för statens räkning, på grund av stationernas belägenhet i de flesta fall föreligga samma svårigheter som för lots- och fyrpersonalen i fråga om barnens skolundervisning, synas liknande förmåner i nämnda hänseende böra beredas radiopejlstationernas personal. Jag anser mig alltså böra tillstyrka, att gällande bestämmelser angående inackorderingsbidrag till lots- och fyrpersonalens barn erhålla motsvarande tillämpning å barn till befattningshavare vid telegrafverkets radiopejlstationer, därvid vad som stadgats om lotskapten skall i stället gälla trafikdirektör vid telegrafverket, samt att kostnaderna för dessa bidrag må utgå av telegrafverkets medel. Därest vad sålunda föreslagits vinner riksdagens bifall, lärer Kungl. Maj:t medgiva, att inackorderingsbidrag till ovanbemälda radiotelegrafisten Johanssons son må av telegrafstyrelsen utbetalas för tiden från och med augusti månad 1927.

Departements-
chefen.

Vad beträffar telegrafstyrelsens framställning om statsbidrag till skolundervisning åt barn till personalen vid Bodens radiostation, anser jag mig med hänsyn till vad härutinnan blivit upplyst icke böra förorda bifall till berörda framställning.

I detta sammanhang torde jag få anmäla uppkommen fråga om förändrad placering av vissa tjänster vid telegrafverket.

I samband med förslag till nu gällande avlöningssystem vid kommunikationsverken framlade Kungl. Maj:t i proposition, nr 394, för 1919 års riksdag förslag i fråga om antalet av vissa befattningar vid telegrafverket m. m. Förslaget bifölls av riksdagen (skrivelse nr 289), som förklarade, att förslaget ej heller i dess enskildheter givit riksdagen anledning till erinran.

Förändrad
placering av
vissa tjänster
vid telegraf-
verket.

I enlighet med statsmakternas sålunda fattade beslut äro å nedannämnda byråer i telegrafstyrelsen placerade bland andra följande befattningshavare, nämligen å linjebyrån tre förste byråingenjörer (27:e lönegraden), å radiobyrån en förste byråingenjör såsom föreståndare för fartygsstationsavdelningen och en byråingenjör (26:e lönegraden) såsom föreståndare för landstationsavdelningen samt å förrådsbyrån en förste byråingenjör. För linjedistriktet äro upptagna, bland andra befattningar, 12 förste linjeingenjör- och 20 linjeingenjörstjänster (27:e respektive 26:e lönegraden).

I skrivelser den 20 mars 1926 och den 3 oktober 1927 har *telegrafstyrelsen* gjort framställning om tillsättande av vissa ordinarie tjänster vid telegrafverket. Styrelsen har därvid beträffande linjesektionerna i Västerås och Uppsala, vilka var och en förestås av en linjeingenjör, anfört, att styrelsen av praktiska skäl ansett lämpligt att införliva den förra sektionen med den senare, samt att den nya sektionen med hänsyn till sin betydenhet och arbetets omfattning borde förestås av en förste linjeingenjör. Med tillkännagivande, att linjeingenjören i Västerås för tillgodoseende av behovet av ökad arbetskraft vid linjedistriktsbyrån i Norrköping förflyttats till nämnda byrå, har styrelsen hemställt om bemyndigande att i vanlig ordning med ordinarie innehavare besätta en vakant förste linjeingenjörstjänst med placering i Uppsala.

I sina berörda skrivelser har styrelsen vidare anfört i huvudsak följande:

Långdistanstelefonins snabba och alltjämt fortgående utveckling i samband med förläggandet av de viktigare telegraf- och telefonförbindelserna i kablar hade nödvändiggjort, att driften å längre telegraf- och rikstelefonledningar övervakades av ett för hela riket gemensamt organ. För sådant ändamål hade därför inom linjebyråns linjeavdelning från och med den 1 oktober 1922 inrättats en särskild avdelning med uppgift att ur teknisk synpunkt uppgöra planer för samt övervaka driften å längre telefon-, kabeltelegraf- och högfrekvensförbindelser, tonfrekvenstelegraf, förmedlingsstationer med snöröverdrag m. fl. hithörande anläggningar.

Med hänsyn till sin huvuduppgift att säkerställa god tal- och teckenöverföring hade avdelningen benämnts »transmissionsavdelningen». Såsom chef för denna avdelning hade förordnats en å linjebyrån placerad förste byråingenjör, vilken såsom biträden hittills haft en och tidsvis två högskolebildade ingenjörer samt tre å fyra elementarskolebildade tekniska tjänstemän. Då göromålen å avdelningen under senare åren ökats avsevärt såväl kvalitativt som kvantitativt samt tenderade att än ytterligare ökas, torde ingen tvekan råda därom, att en utökning av arbetskrafterna å avdelningen inom en ej alltför avlägsen framtid bleve nödvändig.

Den ordinarie föreståndaren hade emellertid alltsedan avdelningens tillkomst under större delen av året måst tagas i anspråk för annat arbete, nämligen att såsom chef för kabelbyggnadskontoret leda och övervaka utbyggnandet av stamlinjenätet. Under denna tid hade föreståndarens närmaste man, en tjänsteman i ingenjörsassistents grad (20:e lönegraden), varit förordnad att uppehålla föreståndarbefattningen.

Göromålen å avdelningen vore av synnerligen speciell och komplicerad natur. På grund härav och med hänsyn därjämte till det betydande ekonomiska värde, som särskilt långdistanskabelnätet med dess överdragsstationer representerade, måste å de ledande arbetskrafterna å avdelningen ställas synnerligen stora krav på skicklighet och omdömesförmåga. Då den praktiska transmissionstekniken vore jämförelsevis ny och då det för närvarande överallt i den civiliserade världen bedrevs ett intensivt arbete på området, rådde stor brist på transmissionstekniskt skolade teknici, vilka därför vore i hög grad eftersökta. Detta hade, bland annat, tagit sig uttryck i anbud å ekonomiskt förmånliga anställningar i utlandet. Vid nu nämnt förhållande vore det för säkerställande av en rationell skötsel av ifrågavarande dyrbara och viktiga anläggningar av synnerlig vikt för telegrafverket att för ändamålet försäkra sig om högt kvalificerad teknisk personal. Detta gällde för närvarande i särskilt hög grad föreståndarens närmaste medhjälpare, vilken,

förutom sina egna maktpåliggande göromål, även hade att vid förefallande behov bestrida föreståndarbefattningen. För att vinna detta mål torde det vara oundgängligen nödvändigt att bereda denne den högre tjänsteställning, som de med hans tjänst förenade göromål påkallade. Därvid torde lämpligen en linjeingenjörstjänst böra tilldelas honom.

Styrelsen ville framhålla, att, även då byggandet av nya stamlinjekablar i nuvarande omfattning komme att upphöra och den ordinarie föreståndaren för transmissionsavdelningen då eventuellt återinträdde i utövningen av denna sin befattning, underhåll av kablarna samt driften av desamma allttjämt fordrade arbete av högskolebildad teknisk arbetskraft med de speciella kvalifikationer, som ovan nämnts, varför ingen tvekan rådde därom, att berörda linjeingenjörstjänst allt framgent bleve oundgängligen nödvändig.

Å radiobyråns landstationsavdelning hade göromålen under de senare åren allttjämt ökats såväl kvalitativt som kvantitativt på grund av radiatorörelsens snabba och oavbrutna utveckling. Till landstationsavdelningen hörde icke blott landstationerna för internationell trafik i Karlsborg, Kungsbacka och Varberg samt rundradiostationerna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Motala, Sundsvall och Boden utan jämväl kuststationerna för trafiken med fartyg på havet i Vaxholm, Göteborg, Härnösand och Boden samt radiopejlstationerna vid Landsort, Morup, Vinga och Hällö. Avdelningen hade att förvalta ett kapital av omkring 7 miljoner kronor. Det vore därför nödvändigt, att avdelningens föreståndare, en byråingenjör, erhöle en mot göromålens vikt och betydelse svarande tjänsteställning, lämpligen såsom förste byråingenjör. För detta behov kunde tills vidare tagas i anspråk en förste byråingenjörstjänst å förrådsbyrån, vilken tjänst vore vakant och sedan flera år uppehöles av en såsom byråingenjör förordnad högskolebildad ingenjör. Då den nuvarande innehavaren av tjänsten såsom byråingenjör och föreståndare för radiobyråns landstationsavdelning på grund av sina speciella meriter torde vara självskriven till erhållande av ifrågavarande förste byråingenjörstjänst, skulle genom hans befordran till sistnämnda tjänst hans byråingenjörstjänst bliva ledig. Denna tjänst skulle i stället överföras till förrådsbyrån och tills vidare, såsom hittills skett med förste byråingenjörstjänsten därstädes, uppehållas på förordnande.

På grund av vad sålunda anförts har telegrafstyrelsen hemställt om myndigande att i vanlig ordning med ordinarie innehavare tillsätta *dels* en genom ovanberörda förste linjeingenjörstjänsts besättande ledigblivande linjeingenjörstjänst med placering å linjebyråns transmissionsavdelning, *dels* ock den vakanta förste byråingenjörstjänsten å förrådsbyrån med placering å radiobyråns landstationsavdelning.

Genom beslut den 22 december 1927 har Kungl. Maj:t förklarat hinder icke möta för återbesättande i vanlig ordning av omförmälda vakanta förste linjeingenjörstjänst.

Med hänsyn till den starka och allttjämt fortgående utveckling, som äger rum inom området för den verksamhet, som utövas av linjebyråns transmissionsavdelning och radiobyråns landstationsavdelning, och då av de ledande arbetskrafterna å dessa avdelningar måste fordras höga kvalifikationer, synes det befogat att giva dessa befattningshavare en högre tjänsteställning än nu är förhållandet. Därest riksdagen icke däremot uttalar någon erinran, lärer Kungl. Maj:t alltså framdeles medgiva, att i sådant syfte de av tele-

grafstyrelsen föreslagna omplaceringarna av vissa tjänster vidtagas samt att de av styrelsen avsedda linjeingenjörs- och förste byråingenjörstjänsterna må i vanlig ordning besättas med ordinarie innehavare.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att de av riksdagen år 1925 godkända grunder rörande bidrag till inackordering och hållande av skolhushåll för skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn skola äga motsvarande tillämpning beträffande barn till befattningshavare vid telegrafverkets radiopejlstationer, dock att kostnaderna för ifrågasvarande bidrag skola utgå av telegrafverkets medel.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.